

LAPSIASIAVALTUUTETTU

SISÄASIAINMINISTERIÖ

LAUSUNTO
28.8.2009

31.08.2009

INRIKESMINISTERIET

LAPS/363/2009

SISÄASIAINMINISTERIÖ

01.08.2009

INRIKESMINISTERIET

Sisäasiainministeriölle

Viite Lausuntopyyntö, Dnro SM048:00/2009

Asia Lapsiasiavaltuutetun lausunto sisäasiainministeriölle hallituksen esityksestä laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

Esityksen keskeinen sisältö

Esityksessä ehdotetaan, että ulkomaalaislakiin tehdään muutoksia iän määrittämisen oikeuslääketieteellisten tutkimusten osalta sen mukaan, kuin neuvoston direktiivissä pakolaisaseman myöntämistä tai poistamista koskevilla menettelyillä jäsenvaltioissa sovellettavista vähimmäisvaatimuksista edellytetään.

Uutena tulisi lakiin säännös, jonka mukaan perheenjäsenen oleskelulupahakemus voitaisiin hylätä, jos perheenkokoaja on antanut vääriä tietoja, joiden perusteella hän on saanut oman oleskelulupansa Suomeen.

Kansainvälistä tai tilapäistä suojelua saaneen ulkomaalaisen perheen yhdistäminen edellyttäisi ehdotuksen mukaan riittävää toimeentuloa, jos perhe on muodostettu vasta ulkomaalaisen Suomeen tulon jälkeen. Sellaisten kansainvälistä tai tilapäistä suojelua saaneiden henkilöiden perheen yhdistämiselle, jotka eivät ole saaneet pakolaisasemaa, asetettaisiin vuoden asumisedellytys Suomessa.

Kasvatilapselle myönnettävän oleskeluluvan myöntämisperusteita tarkistettaisiin perhesiteitä koskevien kriteerien osalta ja ehdoton kuulemisvelvoite poistettaisiin hakemuksista, jotka on tehty perhesiteiden perusteella.

Lausunto

Yleistä

Lapsiasiavaltuutettu on vastikään, 7.8.2009, antanut lausuntonsa sisäasiainministeriön selvityksestä ”Näkökulmia turvapaikkapolitiikkaan”, joka on ollut pohjana myös nyt käsillä olevassa säännösmuutosesityksessä. Lapsiasiavaltuutettu on jo siinä ottanut kantaa ehdotuksiin.

Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on seurata lapsen oikeuksien toteutumista. Osaa ehdotuksista voidaan pitää lapsen edun mukaisena. Kuitenkin joitakin ehdotuksia on perusteltu pelkällä maahantulon vaikeuttamisella, jolloin lapsen edun huomioiminen jää toissijaiseksi.

Esityksessä on yleisperusteluosiossa tuotu esille YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus (artiklat 2, 3, 8 ja 12), mutta yksityiskohtaisissa perusteluissa olennaisia oikeuksia jää käsittelemättä.

6 a §. Oikeuslääketieteellinen tutkimus iän selvittämiseksi

6 b §. Oikeuslääketieteellisen tutkimuksen tekeminen

Lapsiasiavaltuutettu kannattaa sitä, että iän määrittämiseksi tehtävästä oikeuslääketieteellisestä tutkimuksesta säädetään lain tasolla. Erityisesti tiedon antaminen toimenpiteeseen suostumisen tai siitä kieltäytymisen seurauksista ymmärrettävällä tavalla on tärkeää. Lapsiasiavaltuutettu painottaa kuitenkin sitä, että *iänmäärittäyksessä tulee huomioida kokonaisuutena fyysiset, sosiaaliset ja psykologiset tekijät.*

36 §. Yleiset edellytykset oleskeluluvan myöntämiselle

Kuten turvapaikkapolitiikkaa koskevasta selvityksestä annetussa lausunnossa, lapsiasiavaltuutettu muistuttaa edelleen YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen (artikla 1) velvollisuudesta suojella lasta syrjinnältä, joka perustuu hänen vanhempiensa, laillisten huoltajiensa tai muiden perheenjäsentensä toimintaan. Sen vuoksi lapsi ei saa joutua kärsijäksi, kun harkitaan oleskeluluvan myöntämisedellytyksiä perheenkokoajan annettua väärää tietoa. Lapsen etu tulee olla määräävänä yksittäisissä tilanteissa, vaikka vanhempi olisikin antanut väärää tietoa.

39 §. Toimeentuloedellytys oleskelulupaa myönnettäessä

114 §. Oleskeluluvan myöntäminen kansainvälistä suojelua tai tilapäistä suojelua saaneen perheenjäsenelle

Aikaisempaan lausuntoonsa viitaten lapsiasiavaltuutettu esittää, ettei ehdotettuja tiukennuksia tehtäisi ulkomaalaislakiin (ns. toimeentuloedellytys ja vuoden asumisedellytys).

Perheellä on olennainen merkitys lapsen kehitykseen ja hyvinvointiin. Lisäksi YK:n lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaan

- lapsella, jonka vanhemmat asuvat eri valtioissa, on oikeus säännöllisesti ylläpitää henkilökohtaisia suhteita ja suoria yhteyksiä molempiin vanhempiansa (artikla 9),
- lapsella on oikeus yhteydenpitoon vanhempiansa tilanteissa, joissa vanhemmat asuvat eri valtioissa (artikla 10) ja
- lapsen tai hänen vanhempiansa hakemukset, jotka koskevat sopimusvaltioon saapumista tai sieltä lähtemistä perheen jälleenyhdistämiseksi, on käsiteltävä myönteisesti ja humanisti (artikla 10).

Euroopan Unionin perusoikeusvirasto FRA on kehittänyt indikaattoreita⁹⁾, joiden avulla valtiot voivat arvioida lapsen oikeuksien toteutumista eri osa-alueilla. Kolme lapsen oikeuksien indikaattoriryhmää liittyy perheenyhdistämiseen: perheenyhdistämisen suosiminen, kun se on lapsen edun mukaista; nopeutettu perheenyhdistämismenettely, kun lapsia on kyseessä ja lapsen suojeleminen perheenyhdistämisen jälkeen. Ensimmäisen ryhmän indikaattori on mm. lapsen de facto perheenjäsenten yhdistäminen: Biologiset tekijät eivät yksin saa määrittää lapsen perhettä. Lapsiasiavaltuutettu kehottaa sisäasiainministeriötä selvittämään kyseisen asiakirjan sisältöä soveltuvien osien.

Lapsen kuuleminen

Lapsiasiavaltuutettu viittaa aikaisemmassa lausunnossaan (sisäasiainministeriön turvapaikkapolitiikkaa koskevasta selvityksestä 7.8.2009) esittämiin näkemyksiin lapsen kuulemisesta. YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen mukaan lapselle tulee antaa mahdollisuus tulla kuulluksi häntä koskevissa oikeudellisissa ja hallinnollisissa toimissa (artikla 12). Lapsiasiavaltuutettu katsoo, ettei *sellaisia muutoksia tule säätää ulkomaalaislakiin, jotka heikentäisivät lapsen mahdollisuutta tulla kuulluksi häntä itseään koskevassa päätöksenteossa.*

Ulkomaalaislakiin tehty muutosehdotukset edellyttävät lapsen haastattelemista ja tietojen selvittelyä. Lapsiasiavaltuutettu korostaa, että Maahanmuuttoviraston, Rajavartiolaitoksen ja poliisin piirissä tulee olla henkilökuntaa, joka on koulutettu ja erityisesti perehtynyt lapsen kehityksen ja kasvun erityispiirteisiin.

⁹⁾ FRA: Developing indicators for the protection, respect and promotion of the rights of the child in the European Union. Summary report. March 2009. http://www.fra.europa.eu/fraWebsite/attachments/RightsofChild_summary-report_en.pdf.

Lopuksi

Lapsiasiavaltuutettu tuo vielä yleisesti esiin näkemyksiä, jotka on esitetty jo turvapaikkapolitiikkaselvityksestä annetussa lausunnossa.

Lapsiasiavaltuutettu pitää tärkeänä, että turvapaikkapolitiikan sekä yleisemmin ulkomaalaislainsäädännön uudistuksia arvioidaan säännönmukaisesti lapsen oikeuksien ja lapsen edun kannalta. Selvityksessäkin viitataan Norjan ja Ruotsin vahvistaneen YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen painoarvoa alaikäisten turvapaikanhakijoiden kohtelussa. Suomen valtion kehittämistyössä tulee samalla tavoin ottaa lapsen etu ja oikeudet painopisteeksi.

Lisäksi lapsen oikeuksien sopimuksen syrjimättömyyden periaate (artikla 2) tarkoittaa, että kaikkia valtion alueella oleskelevia lapsia tulee kohdella lähtökohtaisesti yhdenvertaisesti. Yksin maahan tulevien alaikäisten turvapaikanhakijoiden kohtelussa tulee siis vertailukohdaksi ottaa vastaavasti ilman huoltajan turvaa olevan suomalaisen alaikäisten kohtelu ja oikeudet. Yksin maahan tulevien alaikäisten kohtelun ja palveluiden kehittämisessä ja järjestämisessä tulee sen vuoksi huomioida myös lastensuojelulain säännökset.

Jyväskylässä 28.8.2009,

Maria Kaisa Aula
Lapsiasiavaltuutettu

Jaana Tervo
Va. lakimies